

AA 1394

Dr. Fanta Adolf emlékezete.

Csak olvasóteremben használható
Fejér megyei gyűjtemény

DR. FANTA ADOLF EMLÉKE.

Irta és az Orvosszövetség emlékünnepe
1907 október 27-én felolvasta

Dr. LAUSCHMANN GYULA.

CSITÁRI-NYOMDA, SZEKESFEHERVÁR.
1907.

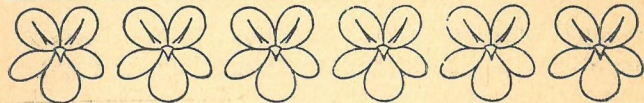
Aa 13 94

MÉGYEI KÖNYVTÁR
Székesfehérvár

L. SZ.: 173 521

R14

R 80

1872 nyarán súlyos betegen feküdt egy kis diák. A szülői szeretet virrasztó gondossága, a képzett orvos lelkiismeretes kezelése fordulóponthoz juttatták a tüdőlobot, — a beteg meggyógyult. Az érzés, amely ekkor tölté be lelkemet, — hiszen a kis diák én valék — hála volt dr. Fanta Adolf iránt, aki gyerekkorom súlyos betegségét meggyógyította. Es a hála ezen érzéséből bensőségteljes vonzódás, ragaszkodó szeretet sarjadzott a lemult hosszú idő alatt, amelyben orvostársam voltam a most már örökre elköltözöttnek.

Ez a két érzés hatja át egész valómat, midőn orvostársaim bizalmából e helyen állok, hogy a

kegyelet áldozati tüzét felgyújtva, jóságos orvos-társunknak, a székesfehérvári társadalom és a tudományos búvárkodás egyik kiváló jelenségének közöttünk maradt emlékét méltassam.

Nem hiába mondotta a Parenezis nagy bölcseségü, széles látókörü írója, hogy a „visszapillantás a kialudt életre enyhíti a fájdalmat, midőn a nemlét gyötrő gondolata helyett az egykori élet képével foglalatoskodunk s egyszersmind vigasztalással élesztjük lelkünket, hogy az emlékezet életet ad“.

Átérezzük ezen aranyzavak igazságát mindannyian, hiszen aki becsülettel, lelkiismeretes odaadással és kötelességeinek buzgó teljesítésével futotta meg a földi pályát, annak emléke a siron túl is tovább él, mert ott marad szeretteink szívében, ott marad a közös pálya többi harcosának gondolatában. És ez az emlék nemcsak él, de éltet is, mert a halálban megbénult munkálkodás, az örökre kialudt buzgalom, ha szépet és nemeset alkotott a földi lét határai között, benső tartalmának gazdagságával bizonyára új irányt jelel új törekvéseknek.

Az emlékezés szavait, amelyekkel dr. Fanta Adolf működését, életének nem külsőségben, de tartalomban értékes lefolyását a mai napon magunk

elé idézzük, nem hallja már az elköltözött, nem is érzi a szeretetet, amely feléje száll, de a megbecsülés és érdemeinek méltányolása már akkor osztályrészeül jutott, midőn életében embertársaiért működött és szolgálta a tudományt szolgálta a közérdekét.

Megbecsülte őt e városban mindenki, mert lelkiismeretes orvos, a társadalomnak hasznos tagja, minden szép és nagy eszmének hive volt, aki becsületben lett aggastyánná és munkabírásban, munkaszeretben töltötte minden napját, amíg a lét természetes határvövéhez el nem jutott. A szeretet, a melyben mindenkitől részesült, a megbecsülés, a mely hosszú életének állandó kísérője volt, az orvosi kar emlékünnepe is hű maradt hozzá. Bánatos lelkü családján kívül itt vannak mindazok, akik kegyelettel gondolnak reá haló porában. Eljöttek, hogy megnyilatkozzék tisztelő érzésük a halott emléke iránt, amelyet nemcsak az orvosi kar szeretete, hanem a társadalmi élet oly sok kiágazása is jogosan övez borostyánnal. Köszönet a megjelenésért, — köszönet a halott nevében az élők részéről!

Dr. Fanta Adolf 1837 június 23-án Székesfehérvárott született, ahol édes atyja városi tanácsos, rövid ideig polgármester volt. A gyermek, később az ifju a

Sedes Palladi Doctae Sacra falai között végezte tanulmányait és gimnáziumunknak első tanulói közé tartozott mindenkor. A természet szeretete, a könyvek közé mélyedés, a búvárkodás már a tanuló évek alatt sajátja volt dr. Fanta Adolfnak, aki, miként látni fogjuk, fiatalságának ezen értékes benyomásaihoz egész hosszú életén keresztül hű maradt.

A nemes gondolkodásu, nemes érzésű ifjut orvosi pályára vitték egyéni hajlamai és az ideális gondolkodásnak tényleg ez a működési kör felett meg legjobban.

Az orvostudomány, noha munkaköre az anyag, eszményi célokért küzd és az anyagi élet szűk körén túl emelkedve, ideális eszmékért dolgozik. Vagy tán nem a legszebb idealizmus-e az, hogy az orvos önmagát állítja küzdőterre, éjjel és nappal a szenvedőnek szolgálatában áll, nem kiméli önmagát, hogy a családnak, ennek a szűkebb körnek és a hazának, a tágabb családnak megmentse a törékeny életet? Nem idealizmus-e, hogy az orvostudomány helyes utat jelel ki a jövő generáció testi fejlődésében és hogy oly odaadással küzd a járványok pusztító hatalma ellen? Ezen ideális célok, ezen eszményi munkakör az anyag világában adta a tizenhetedik század egyik lelkesült írójának a

felbuzdulást, hogy az orvostudomány előtt meghajolva, így szóljon

Te facimus, Medicina! Deam, coeloque locamus,
Et nomen, numenque Tuum celebramus et artem!

Magyar fordításban:

Istennőnk Te vagy orvosi tan! magas égbe emelve,
Nagy nevedet tiszteljük s szép művészeted áldjuk!

Dr. Fanta Adolf a budapesti egyetemen végezte tanulmányait és a hozzá hasonló sorsu orvosnövendékek kényszerítő szokása szerint nemcsak tanult, hanem tanított is. A megélhetés anyagi eszközeiről kellett gondoskodnia és ezért 1855-től 1858-ig Somsich Pál unokaöccsének, Somsich Andornak nevelője volt, szabad óráiban pedig az egyetemet látogatta. Nevelő állásához fűződik Deák Ferenczel való találkozása, amelyről dr. Fanta Adolfnak egy hosszú életen keresztül minden tárgy és minden írás eltevéséből származott gazdag gyűjteményében az ereklye gyanánt őrzött bútordarab beszél. A szülők megbízásából elvitte növendékét Deák Ferenchez, a ki természetszerűleg viszonzta a látogatást. A haza bölcse ekkor pamlagon ült, a melyet dr. Fanta Adolf a nevelés végén az összes bútorokkal együtt a Somsich családtól megkapott. A ma már igen értékes ereklyét kegyelettel őrizte dr. Fanta Adolf, csakis bizalmas körének mutatta

meg, a párkányon pedig táblácskával jegyezte meg, hogy: Ezen pamlagon ült Deák Ferenc 1857-ben.

Nagyon szeretnék bővebben foglalkozni dr. Fanta Adolfnak értékes tárgyakban gazdag gyűjteményével, amely főleg városunk régebbi és közelmúltjára majdnem unikumnak mondható, de az inkább szakköröket érdeklő tárgyalás helyett csupán azt konstatalem, hogy ez a gyűjtemény a mindent megbecsülő férfiúnak tudományszeretéből, a régi dolgokba mélyedő nemes léleknek nemes idealizmusából származott.

Dr. Fanta Adolfot a budapesti Alma Mater 1861 február 2-án avatta az orvostudományok tudorává. Az oklevél megszerzése után Magyarország legnagyobb professzorának, Balassának oldala mellett bővítette gyakorlati ismereteit, majd mint képzett orvos és sebész, 1863-ban Székesfehérvárott megtelepedett. Azóta közöttünk élt, állandóan a mienk volt és a kezdő, sokat dolgozó, lelkiismeretes orvosból idők múltával az orvosi kar aggastyánja lett, akit munkában megtörött életének kialvásakor mindnyájunk fájó bánata kísért az örök nyugalom pihenő helyére.

Dr. Fanta Adolf negyvenhat évet töltött az orvosi pálya tövises útjain és ez a hosszú idő a kiváló képzettségnek, a lelkiismeretes munkásság-

nak állandó megnyilatkozása volt. Fiatalabb éveiben a nagy kiterjedésű gyakorlat városunk első orvosai közé emelte őt, kinek sikeres gyógyítását, ügyes kezét hálával áldották. És az évek mulásával is, midőn a hatalmas termetű, munkában megedzett férfiú lassankint megöszült, majd aggastyánná lett, mindenkor tanulmányozásra fordította minden idejét, figyelemmel kísérte az orvostudomány haladását és annak nem a felszínen uszó, de saját józan felfogásával kialakított újabb vívmányait a gyakorlati életben érvényesítette. Orvosi lelkiismeretességét, mely a fölesküvéstől az élet utolsó napjáig sajátja volt, leginkább azon körülmény jellemzi, hogy halálhozó betegsége előtt még két nappal is kocsira ült, roskadozó erővel ment a negyven éven keresztül odaadó gondossággal gyógyított börgöndi pusztára, mert a cselédség az ő hűséges orvosától tanácsot kért bajában. Az élet terhétől megviselt aggastyánnak ez volt utolsó orvosi ténykedése, az aggkorban is világos, józanul itélő szellem ezután már nem működött, mert a szervezet dekadenciája egy ütőer megpattanásával a halál sötétségét borította reá.

Dr. Fanta Adolf az orvostudomány minden ágában otthonos volt, de fiatalabb éve a sebészethez vonzották. Ügyes kézzel, gondos megfontolás-

sal végezte műtétjeit és nem egy felnőtt ember van városunkban, akinek a gyermekkor légcsőmetésével életét mentette meg.

Mindenkor a non nocere nagy elvéhez alkalmazkodott és szigorúan konzervatív eljárásával csakis akkor végezte az igazán szükséges műtétet, ha ettől biztos hasznot várt, ha betegjének szíven viselt gyógyulását másként elérni nem tudta. És ez az elbírálás, mely a műtétet csak végső esetben tekinti a gyógyítás tényezőjének, követendő példa gyanánt szolgálhat napjainkban is, mert a furor operationis, a műtevő lázas buzgóság, nem egyszer csak a statisztikának tesz szolgálatot, de hasznot alig hoz a betegnek. Dr. Fanta Adolf a konzervatív, a megtartó sebészet híve volt egész életén keresztül, nem hiába tanult Kováts Józseffel együtt Balassától.

Életének későbbi éveiben inkább általános gyakorlattal foglalkozott és az orvostudomány minden ágát az alapos képzettség, a kiváló tudás hatalmával uralta. A jó orvos fogalma benne a jó ember fogalmával egyesült, aki résztvevő szívével átérzvéen a beteg szenvedéseit, ha a szükség úgy kívánta, az élet nyomorúságait anyagi eszközökkel is enyhítette. Az orvosi pálya, amelyet megfűtött, nagyon szépen igazolja Nothnagel híres mondását,

hogy „Ein guter Arzt kann nur ein guter Mensch sein“.

Dr. Fanta Adolf negyvenhat éves orvosi működésének jórésze abba a korba esett, mely az anyagi megélhetés mindig több és több forrását zárta el az orvosi kar előtt és amely végeredményben a mai viszonyokat teremtette, midőn az orvos nehéz munkát végez egész életén keresztül, de a munka ellenértéke sok esetben még az alamizsnánál is kevesebb. A Galenus dat opes mondás, mely az orvos vagyonságáról beszélt, régen romba dőlt és ma már keservesen küzd a mindennapi kenyérért egész Magyarország orvosi kara, amelynek anyagi helyzete a szociális bajok özönében nagyon is alásülyedt. Az előidézö okról és a javulást adó tényezőkről sokat lehetne mondani, de a kegyelet megnyilatkozása nem ad erre alkalmat érdemes kartársunk emlékünnepein. Azt azonban Magyarország minden orvosa nevében konstátálhatom, hogy a tudomány művelésében és a humanizmus szolgálatában keres lelkületünk vizgasztalást azért a sok csalódásért, melyet az oklevél a városok és a faluk orvosának adott.

Dr. Fanta Adolfot a közbizalom 1866-ban Székesfehérvár tiszti főorvosává választotta és ezen tisztségét a közegészség minden ágát felelő lelki-

ismeretességgel tizenkét évig viselte. Kiváló gondjai közé tartozott mindazon intézkedéseknek megvalósítása, amelyek a közegészség ügyét üdvösen befolyásolják és ezeknek érdekében sikra szállott a társadalom közönyével, a hatóságot pedig vaskatartással szüntelenül tette buzditotta.

Munkásságáért hálás lehet Székesfehérvár, hiszen az ő lelkiismeretes tisztí főorvosának köszönheti, hogy a helyes irányban folytatott egészségügyi rendezés miatt 1866-ban és 1873-ban aránylag enyhe lefolyású volt a kolera. Az első járvány alkalmával ugyanis megbetegedett 187 egyén, tehát a lakosság 20940 létszámához arányitva, 0·85°/_o, holott az egész ország területén 2·10°/_o-ot tett ki a megbetegedés. És míg a szomszédos falvakban százankint haltak az emberek, addig nálunk az összes halálozás csak 101 volt. A második járvány amely dr. Fanta Adolf tisztí főorvosi működésének hetedik évére esett, még jellemzőbb adatokat nyújt. Ekkor már csak 157 egyén, tehát a lakosságnak 0·68°/_o-a betegedett meg, jeléül annak, hogy a tisztí főorvos helyes intézkedései alapján meggyengült a talaj, melyből a kolera táplálkozik.

Tisztí főorvosi munkásságának tíz éves jubileumát igen tanulságos kis könyvvel ünnepelte meg dr. Fanta Adolf, aki lelkiismeretes pontossággal

feljegyzett és a tudomány elvei szerint földolgozott minden adatot, mely a tíz év egészségügyének történetéhez fűződik. A nagyközönség az ő működése előtt, részben azután is vajmi keveset foglalkozott közegészségügyi kérdésekkel, még kevésbé ismerte azt az üdvös hatást, melyet a közegészségügy javulása a halálozás csökkenésére gyakorol. Dr. Fanta Adolf ebben a kis könyvben, amely igazán úttörő volt Székesfehérvárott, a statisztika adatait a főváros és az egész ország számaival hozza összekötésbe, hogy világosan áttekinthető, épp ezért tanulmányos legyen a tíz év egészségügyi munkája, amely tényleg eredményes volt. Az említett könyv ma már igen ritka, pedig most is tanulsággal olvashatná mindenki a megsárgult lapokat.

Dr. Fanta Adolf egyéb orvosi cikkeket is írt, amelyek az Orvosi Hetilap és a Gyógyászat régebbi évfolyamaiban láttak napvilágot. Józanul ítélő, világos gondolkodás nyilatkozik meg közleményeiben, amelyek azt írják le, amit az életben látott, a mindennapi gyakorlatban tapasztalt. Cikkei nem fontoskodók, nem is viselik magukon a mai kor sok szakközleményének tulajdonságát, mely a szó áradásával, az irodalom végnélküli fölemlítésével akar megtévesztő hatást elérni, a belső érték azonban az orvosi gyakorlatot alig viszi előbbre.

Cikkei közül csupán hármat említek, mert az orvosokra és a nagyközönségre egyaránt tanulságosak. A rákdaganatok gyógykezeléséről, a pajzsmirigy-tömlők kiirtásáról szóló közlemények épp a mai korban aktuálisak és habár évtizedek múltak el a megjelenés óta, az orvostudomány történeti fejlődését igen érdekesen és jellemző módon mutatják.

Levelek a tengerről címmel ostendei útjának orvosi tapasztalásairól számol be és ha meggondoljuk, hogy a tengeri klímát, a tengeri fürdő gyógyítóerejét 1862-ben írta, még pedig az orvostudomány mai felfogásának megfelelőleg, akkor fogalmat alkothatunk dr. Fanta Adolf józanul gondolkodó, helyesen ítélő elméjéről. Ez a közleménye népszerű módon ismerteti meg a nagyközönséggel a tenger hatását, melyet a különböző bajokra gyakorol és legszebb jellemvonása az irónak, hogy soraiból magyar vér lüktet, magyar szellem árad felénk. Egy helyen fájó lélekkel veti föl a kérdést, vajjon miért nincs Magyarországnak, az istenáldotta földnek tengeri fürdője? Ne csodálkozzunk ezen, hisz az a kor nem ismerte még Dúnántúl gyönyének, a kincseket érő Balatonnak gyógyító hatalmát, amelynek fejlesztésében dr. Fanta Adolf is hűséggel teljesítette a magyar orvosra várakozó

kötelmeket. A cikk poetikus leírásokban igen gazdag de legszebb rész a befejezés, mely így hangzik: „Nemsokára visszatérek hazánkba, hol a tenger végtelen tükre helyett a délibábos puszták síkja terül el, hol a tenger vad moraja helyett madárdalok hangzanak, hol az éjet a tenger világossága helyett csendes pásztortűzek világítják, hova nem a a természet nagyszerűsége, hanem a hazaszeretet érzése vonz.“

Az alapos orvosi tudáson és lelkiismeretességen kívül még egy szép tulajdonsága volt dr. Fanta Adolf orvosi jellemének. Egypályán működő társainak megbecsülését, érdekeiknek minden lehető eszközzel való megóvását a kartársi szeretet nem pusztán szó gyanánt hangoztatott, hanem lelke mélyéből átérzett bensőségével senki sem valószínűtlen meg szebben és nagyobb arányokban, mint ő, aki sok évtizedes működése alatt ezen a téren mindenkor példakép gyanánt szolgálhatott.

Ennek a kiváló tulajdonságnak viszonzása volt. hogy orvosszövetségünk elnökké választotta őt, midőn érdemes régi vezetőnk megvált tisztas állásától.

A magyar orvosi kar tíz év előtt magántársulás alapján országos szövetséggé és ennek vezetése mellett az egyes vármegyék szerint fiókszövet-

ségekké alakult. Azon cél buzdította az egyesülésre, hogy a tudományos érintkezésen kívül az orvosi gyakorlat terén nyilvánuló visszasságokat orvosolja és ezáltal a fáradalmas munkát végző, de elismerésre nem méltatott tagoknak helyzetén lehetőleg könnyítsen.

Nagyon sok volt és sok ma is a teendő, hiszen az orvosi kar oldott kéve gyanánt áll az élet mezején, az államnak, a társadalomnak és a nagyközönségnek sok tekintetben mostohagyermeké. Es ha nem tudott is nagyobb eredményt felmutatni az orvosszövetség működése, egyet elért, hogy a közös pályán közelebb hozta őket egymáshoz.

Dr. Fanta Adolf a mi fiókszövetségünk elnöki állásában egyenes jellemével, puritán gondolkozásával irányította az orvosok társadalmi törekvéseit, amelyeknek megvalósítására saját hosszú életének gazdag tapasztalásait értékesítette és amelyekben a rendi összetartást, a kartársi megbecsülést akarta nagygyá fejleszteni.

Ez a nemes törekvés, amelynek gyümölcse talán évek múlva fog megérni, dr. Fanta Adolf legszebb hagyatéka a székestehérvári és fejérmegyei orvosoknak! És hűségesen eljárt érdekünkben a főváros gyűléseire, az ország különböző részeiben tartott orvosi kongresszusokra, mert bizalmi állásá-

nak nemcsak fényét akarta élvezni, de kivette annak kötelességeit is.

Sok év előtt egy szép kis költemény kötötte le figyelmemet. A legszebb versszakban a műzsák így szólanak az emberiséghez:

Ha az anyag nehéz munkája bánt,
Fogadj el minket enyhület gyanánt.
S mi összekapcsol földet és eget,
Szeresd és pártold a művészetet!

A szebb és jobb életre hívás ezen költői megnyilatkozása — kartársaimat és a nagyközönséget kérdem — vajjon kit illet meg inkább, mint az orvost, ki az emberi társadalom nyomora, sok testi szenvedés, sok erkölcsi szenny között tölti hivatásos életének legtöbb óráját? Vajjon kinek kell inkább a mindennapi élet szük határain túl emelkednie, mint az orvosnak, hogy munkabírását idő előtt aláásó kötelességei között lelke felüdüljön és új táplálékot nyerjen új küzdelemre? Az az idő, melyet a hivatás magaslatán álló orvos a tudomány és a művészet különböző ágaival foglalkozva tölt el üres perceiben, üdítő hatású, szellemet éltető, igazán mindennapi táplálék, mely a nehéz munka után szükséges ujjászületést teremti meg.

A nagy Billroth zenében találta lelkének föl-emelő gyönyörűségét, a német társadalom Schiller

173521

Frigyese mint egyszerű tábori sebész kezdette az életet, a francia Sue Jenő, az orosz Csehov Antal, a magyar földről idegenbe szakadt Max Nordau, a magyar irodalom Toldy Ference, Kovács Pálja és Almási Balogh Tihamérja mind orvosok valának, kik a mindennapi gyakorlat talajából nőttek nagygyá, mert szellemük idealizmust kívánt. De ne feledjük a lemúlt század kezdetének Sándorffy Józsefét sem, a híres nagyváradi orvost, ki a magyar színészet bölcsőjét ringatta! Annak megvilágítására hoztam fel ezt az egy-két adatot, hogy a hivatásos orvos szelleme megkívánja a tudomány, az irodalom, a zene és a művészet üdítő balzsamát, amely „tisztá, nemes és ártatlan gyönyör forrása, amelynek itala édes, salakja nincs, unalmat és mámort nem szül.“

Dr. Fanta Adolf az orvos lelkületére üdvösenható tényezők közül az ars medendi-vel különben is rokon botanikát választotta, amelyet már a nagy Linné nevezett scientia amabilisnek, szeretetreméltó tudománynak.

Nagy igazság rejlik azon sorokban, amelyekkel Magyarország egyik kiváló alakja jellemezte a botanikát. „Midőn a hivatásszerű nehéz munkában — úgymond — erőnk lankad, vagy gond borítja kedélyünket, midőn szeretetlenség zavarja lelkünk nyugalmát, a növénytan, életünknek ezen istenál-

dása, felvidít és üdülést nyujt ígöző tárgyai szemléletében, vizsgálásában, feledtetí gondjainkat, az élet tavaszának és nyarának örömeit szaporítja, sőt őszhajaktól jelzett alkonyán is megőrzi a kedély derültségét“.

Ha valaki példát kíván a nagy magyar botanikus, Haynald Lajos ezen szavainak bizonyítására, úgy dr. Fanta Adolf életét idézze emlékezetébe, mert a gyengéden érző, minden szép iránt fogékony lelkület, mely az ifjúkor sajátja volt, a férfikor munkás napjain keresztül a tisztas öregség ezüstfürtös éveiben ő nála is változatlanul megmaradt. Egy hosszú életen át sok nemes érzés ösztönzője, sok nemes gondolat megvalósítója volt az a tiszta és derűs világnézet, mellyel a szépséges természet szeretete, a gyönyört adó virágok tudománya nemes patinaként vonta be dr. Fanta Adolfnak egyéni jellemét.

Talán azért volt olyan áldott lelkü, jó ember, mert a virágot szerette és talán azért vonzódott a virághoz, mert jóságos szívével nemes idealizmusért lelkesült . . .

A botanika egyidős volt életének éveivel, mert tanuló korában kezdette meg és folytatta haláláig a növénytan rendszeres művelését. Hozzá hasonló botanikus igen kevés volt Magyarországon, a gyűj-

temény pedig, amely hosszú évek lelkiismeretes tanulmányából eredt, egyike a legkiválóbbaknak.

Az évtizedes tudományos munkásságnak ezt a szép hagyatékát most már a Magyar Növényzeti Társaság fogja megőrizni, de vele együtt dr. Fanta Adolf nevét is örökre megóvjá az elfeledéstől, mert a késő idők mindenkor látni fogják, hogy ennek a gyűjteménynek megteremtője, a kiváló képzettségű orvos, egyuttal nagynevű botanikus is volt.

Aggkora dacára is fiatal ruganyossággal vett részt mindenkor a fővárosi Túrista Egylet kirándulásain, bejárta hazánkat és a külföldet, hogy a természet szépségét megismerve, gyűjteményét gyarapítsa. És gazdag ismereteit a köznek értékesítette, mert, mint országos nevű botanikus, nem egyszer tartott előadásokat a Természettudományi Társulat növényzeti ülésén.

Felolvasásai közül kettőt említek. 1893-ban a kerti mak tokjának különös rendellenességét beható tanulmány útján fejtegette és olyan, előzőleg senki által le nem írt tokokat mutatott, a melyek külső ép fejlődés mellett belsejükben újabb porzó- és termőképződményekből állottak, még pedig a virágtengely folytatása gyanánt.

1902-ben a szülőföld szeretete a botanika tudományával kapcsolódott felolvasásában. Székes-

fehérvár növényzeti viszonyait vizsgálta meg alapos részletességgel, a melynek eredménye gyanánt 575-re tette vidékünk vadon termő edényes növényeinek számát. Mélyreható tanulmányával azt is kimutatta, hogy növényföldrajzi szempontból Székesfehérvár és a környék növényvilága Magyarország flórájának azon keretébe illik teljesen, a melyet pannoniai, vagy pannonhalmi flóravidéknek szokás nevezni.

A botanika szeretetéből, a mely dr. Fanta Adolf lelkiületének az üres órák gyönyörűségét nyújtotta, természetes következmény gyanánt fejlődött a könyveknek, mint az önművelés eszközének megbecsülése. 1860-ban rakta meg 112 munkával 165 kötetben könyvtárának alapját és a legutolsó följegyzés, a melyet katalogusában találtam, 1906 év végén 1676 munkát említi 2833 kötettel. Óriási tehát a haladás, a mely évtizedek nagy anyagi tőkével ilyen szellemi kincset gyűjtött egytűvé.

A könyvtár igen gazdag orvosi és növényzeti, történelmi és földrajzi művekben, életrajzokban és emlékiratokban, de a magyar szépirodalmat és irodalomtörténetet is 590 kötet képviseli. Négy igen ritka könyvét ismerem dr. Fanta Adolf gyűjteményének, a melyet módomban volt nem egyszer át-

nézni, tanulmányozásra fordítani. Az egyik könyv a tizenhatodik századból való és Lonitzer Ádám, vagy a humanista elnevezés szerint Lonicerus híres Kreuterbuchjának ma már alig található példánya, amely színes képekben és magyarázó szöveggel a gyógy-növényeket írja le az 1573 ik év tudománya szerint. Érdekesek a salernói iskolának egészségügyi szabályai, a melyek 1651-ben láttak napvilágot, Szenczi Molnár Albert latin, görög és magyar szótára, melyet a híres szerző 1621 ben Bethlen Gábornak ajánlott, végül Albertus Magnusnak, a tizenharmadik század nagy tudósának, 1648-ban megjelent könyve, a mely igen értékes régi nyomtatvány.

A szenvedélyes botanikus könyvgyűjteményéből Diószeghy-Farkas híres fűvészkönyve sem hiányzik, amely nagyon ritka a magánkönyvtárakban. Tudvalevő dolog, hogy az első rendszeres fűvészkönyv 700 hazai növényfajt ismertet, azonkívül 1500 népies elnevezésnek adja értékes magyarázatát.

Dr. Fanta Adolf könyvszeretetéséből, amely hatalmas arányu könyvtárt teremtett, minden intelligens ember megtanulhatná a követésre buzdítást, hogy a könyveket megbecsülvén, a könyvnyomtatás minden régi és újabb termékét összegyűjtsük. A nemes példa vonz, kövessük nemes szívvel és

akkor nem fog egyedül állani hazánk kulturális fejlődésében a tiszaujlaki szegény sőtisztnek, a baranyai református papnak és a szegedi pénzügyigazgatóság egyszerű iktatójának tiszteletreméltó példája. Csupán az utolsót mondom el és pedig annak bizonyítására, hogy a könyvgyűjtés minő nagy szolgálatot tehet a közérdeknek és a tudománynak. A szegény iktató könyvvásárlásra fordította fizetését, de bejárta a vidék uri házait is; padlásokon, kamrákban kutatott és pár év alatt százakat tettek ki könyvtárában az ős magyar nyomtatványok, amelyeknek nem ritkán egyetlen példányát ő mentette meg az enyészettől.

Dr. Fanta Adolfnak a könyv mindennapi kenyér volt, mert egész nagyságában átérezte a költő szavainak igazságát:

Könyvek! Ti eszmék fényvilágában
Fogant s megtestesült papírlapok,
Sötét kebletekben mennyi kincs van!
Ó! mennyi drága gyöngyöt hordotok!
Amit gondolt a büszke emberész,
Ami dicső, magasztos, nagy, merész,
Mindaz, mintegy nagy kincsházba —

Uj s régi könyvek! — belétek van zárva!
És a könyvszerető dr. Fanta Adolf ott érezte
jól magát mintaszerű pontossággal rendezett könyv-

vei között, ott pihente ki olvasással a mindennapi élet fáradalmait, hogy a kedves könyvek lapjain olvasott idealizmustól új erőt nyerjen fiatalabb éveinek munkásságára, agg korának üdülésére. Alig van a városban ember, aki egész életén keresztül annyit olvasott és szellemével annyit rögzített volna, mint dr. Fanta Adolf, aki egész nagyságában átértette, meg is valósította a klasszikus mondás igazságát: *Multa magis, quam multorum lectione formanda mens*, — sok és nem sokféle olvasás alakítja ki a szellemet.

Dr Fanta Adolf nem volt szobatudós, gazdag ismeretei, hatalmas olvasottsága nem is maradtak a könyvtár falai között, hanem a közművelődés javára gyümölcsöztek. És nem tekintem pusztá véletlennek, hogy felolvasásai abban a Vörösmarty-körben hangzottak el, amelynek szíves vendégszeretét a mi Orvosszövetségünk a megalakulás óta élvezzi.

Ezek a falak, amelyek között most a kegyelet rója le adóját, évtizedeken keresztül nem egyszer gyűjtötték össze közönségünket, hogy tudományos és közérdekű ismeretei dr. Fanta Adolf vonzó előadásával gyarapodjanak. 1876-ban az agráról, 1904-ben a fényről és látásról, 1905-ben a föld növényéletéről szólt hallgatóinak és mindegyik felolva-

sása elérte a kitűzött célt, kellemesen szórakoztatva, hasznosan oktatott.

De, aki teljesen összenőtt négy évtizeden keresztül a Vörösmarty-kör kulturális törekvésével és aki 1867-ben az alapozó munkásokkal együtt dolgozott, hogy azután hosszú évek legjobb lelkesedésével segítse elő a virágzást, — az a férfiú a kezdő kör felolvasói közül sem hiányozhatott. 1868-ban a légzést és a levegőnek az emberi testre való hatását tárgyalta dr. Fanta Adolf, 1870-ben pedig a föld őstörténelméből mondott el a nagyközönséget érdeklő tájékoztatást.

Székesfehérvárnak hűséges fia volt, aki szülőföldjének minden társadalmi és kulturális törekvéséből kivette a reá várakozó részt, közéleti szereplésében pedig az iskolaszék, a Városi Takarékpénztár, a közegészségügyi bizottság és a Tuberkulózis ellen védekező Egyesület vonzották. És megállotta helyét mindenütt, pontossággal, lelkiismeretességgel teljesítette sok bizalmi állásának kötelességeit, pedig a különböző bizottságok, amelyeknek tagja, vagy elnöke volt, temérdek teendőt róttak munkabíró vállaira.

A kiváló, szellem — Cicero mondása szerint *quite et pure atque eleganter actae aetatis placida ac lenis senectus*, — csendesesen, tisztán és nemesen

átélt élet nyugodt és derüs aggkora után most már kialudt, a pálya, amelyet mindenkor és minden téren nemes ambíció irányított, bevégeződött. A lelkiismeretes orvos, a jellemes ember, a tudomány-szerető férfiú, a társadalom értékes tagja, a közélet munkás szereplője most már ott pihen az édes szülőföld megszentelt hantja alatt, ahol

Megnyilt a sir, letették hamvait,

De ő maga emelt föléje jelt,

Nem porladót, — a szivek mélyiben.

Emléke miénk marad és mindenkor áldva lesz!

173521